महाराष्ट्र शासन

विधि व न्याय विभाग

सन २०१० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ६

महाराष्ट्र राज्य सुरक्षा महामंडळ अधिनियम, २०१०

(दिनांक २६ जानेवारी २०१६ पर्यंत सुधारित)

Maharashtra Act No. VI of 2010

The Maharashtra State Security Corporation Act, 2010

(*As Modified upto the 26th January 2016*)

व्यवस्थापक, शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई यांच्याद्वारे भारतात मुद्रित केले आणि संचालक, शासन मुद्रण, लेखनसामग्री व प्रकाशने, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्याद्वारे प्रकाशित केले.

२०१६

[**किंमत :** रुपये १५.००]

सन २०१० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ६

महाराष्ट्र राज्य सुरक्षा महामंडळ अधिनियम, २०१०

अनुक्रमाणिका

उद्देशिका.		पृष्ठ
कलमे.		
१.	संक्षिप्त नाव, व्याप्ती व प्रारंभ.	१
२.	व्याख्या.	२
३.	महामंडळ घटित करणे.	३
४.	सुरक्षा दल घटित करणे.	४
५.	व्यवस्थापकीय संचालकांचे व मंडळाच्या संचालकांचे अधिकार.	४
६.	सुरक्षा दलाच्या सदस्यांची नियुक्ती.	४
७.	सुरक्षा दलाच्या सदस्यांचे प्रमाणपत्र	४
८.	सुरक्षा दलांचे प्रशिक्षण.	४
९.	मंडळ घटित करणे.	४
१०.	महामंडळाची कार्ये.	५
११.	सुरक्षा दलाच्या सदस्यांची कर्तव्ये.	५
१२.	महामंडळाने कार्ये पार पाडणे.	६
१३.	व्यवस्थापकीय संचालकाची कार्ये.	६
१४.	मंडळाची कार्ये.	६
१५.	सुरक्षा पुरविणे.	६
१६.	वॉरंटखेरीज अटक करण्याचा अधिकार.	६
१७.	अधिकारी व सदस्य लोकसेवक असणे.	६
१८.	सदस्य, विशेष पोलीस अधिकारी असल्याचे मानणे.	६
१९.	सुरक्षा दलाचा सदस्य असण्याचे बंद केलेल्या व्यक्तींनी प्रमाणपत्र, शस्त्रे इत्यादी स्वाधीन करणे.	६
२०.	महामंडळाच्या अधिकाऱ्यांच्या व सदस्यांच्या कृतीस संरक्षण.	७
२१.	अधिनियम लागू करणे.	७
२२.	नियम करण्याच्या अधिकार.	७
२३.	विवक्षित सुरक्षा रक्षकांना सामावून घेणे.	७
२४.	सुरक्षा दलाच्या सदस्यांच्या नियुक्तीवरील निर्बंध.	७
२५.	अडचणी दूर करण्याचा अधिकार.	७
२६.	सन २०१० चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ४ याचे निरसन व व्यावृत्ती.	८

सन २०१० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ६.

[महाराष्ट्र राज्य सुरक्षा महामंडळ अधिनियम, २०१०]

[मा. राज्यपालांची संमती मिळाल्यानंतर **"महाराष्ट्र शासन राजपत्रात"** दिनांक १९ एप्रिल २०१० रोजी प्रथम प्रसिद्ध केलेला अधिनियम.]

या अधिनियमात पुढील अधिनियमाद्वारे सुधारणा करण्यात आल्या आहेत :—

सन २०१२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ३२ (२२-१२-२०१२)

महाराष्ट्र राज्यात, महाराष्ट्र राज्य सुरक्षा महामंडळाची स्थापना करण्यासाठी आणि त्याचे विनियमन करण्यासाठी तसेच तत्संबंधित व तदानुषंगिक बाबींसाठी तरतूद करण्याकरिता अधिनियम.

ज्याअर्थी, दहशतवादी संघटना, समाज विघातक घटक व अंडरवर्ल्डचे गुन्हेगार यांपैकी कोणाहीकडून देण्यात आलेल्या धमक्यांना तोंड देण्यासाठी, राज्य शासन व केंद्र शासनाची कार्यालये, त्यांचे उपक्रम, अशा सर्व आस्थापनांचे कर्मचारी, सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम, प्रमुख प्रतिष्ठापने, वित्तीय संस्था, धार्मिक संस्था, शैक्षणिक संस्था, सांस्कृतिक संस्था व वैद्यकीय संस्था आणि तत्सम ; आणि शासनाशी संयुक्त करार करून किंवा शासन किंवा शासनाच्या मालकीचे महामंडळ यांच्यात याबाबतीत सामंजस्य करार करून किंवा शासनाचा अन्य कोणताही विभाग, शासकीय महामंडळ, शासकीय किंवा निमशासकीय संस्था यांद्वारे याबाबतीत स्वतंत्र तरतुदी करून निर्माण केलेले मोठे पूल, विशेष आर्थिक क्षेत्रे, खाजगी बंदरे व लहान धक्के, धरणे व द्रुतगती मार्ग, इत्यादी पायाभूत सुविधांना आणि मॉल्स, मल्टिप्लेक्स, क्लब, हॉटेल इत्यादी यांसह वाणिज्यिक आस्थापनांना सक्षम प्राधिकारी यांनी केलेल्या विशेष विनंतीवरून, सुसज्ज मनुष्यबळामार्फत व्यावसायिक सेवा पुरवून त्यांचे अधिक चांगले संरक्षण करण्यासाठी व त्यांना सुरक्षा पुरविण्यासाठी आणि अशा सर्व आस्थापनांना व संस्थांना तंत्रविषयक सल्ला देण्याकरिता आणि तत्संबंधित किंवा तदानुषंगिक बाबी यांकरिता, एका दलाची उभारणी करण्याच्या प्रयोजनासाठी, महाराष्ट्र राज्यात सुरक्षा महामंडळ स्थापन करणे, इष्ट होते ;

आणि ज्याअर्थी, महाराष्ट्र राज्यात महाराष्ट्र राज्य सुरक्षा महामंडळाची स्थापना करण्यासाठी आणि त्याचे विनियमन करण्यासाठी तरतुद करणे आवश्यक झाले होते ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाची दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

आणि ज्याअर्थी, उपरोक्त प्रयोजनांसाठी, कायदा करण्याकरिता महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तत्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती ; आणि म्हणून, त्यांनी दिनांक ११ मार्च २०१० रोजी, महाराष्ट्र राज्य सुरक्षा महामंडळ अध्यादेश, २०१०, प्रख्यापित केला होता ;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रुपांतर करणे इष्ट आहे ; त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या एकसष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

१. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र राज्य सुरक्षा महामंडळ अधिनियम, २०१० असे म्हणावे. संक्षिप्त नाव, व्याप्ती व प्रारंभ.

(२) तो, संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यास लागू असेल.

(३) तो, दिनांक ११ मार्च २०१० पासून अमंलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

(शा.म.मु.) एचबी ४१२७—२(२५२४-३-२०१६)

व्याख्या. **२.** या अधिनियमात, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अभिप्रेत नसेल तर,—

(क) "मंडळ" याचा अर्थ, कलम ९ अन्वये घटित केलेले संचालक मंडळ, असा आहे ;

(ख) "आकार" याचा अर्थ, महामंडळाद्वारे विनिर्दिष्ट केलेला आकार, असा आहे ;

(ग) "वाणिज्यिक आस्थापना" याचा अर्थ, जी, कोणताही उद्योग, धंदा, व्यापार, व्यवसाय चालवित असेल किंवा सेवा पुरवित असेल किंवा वरील बाबींशी संबंधित किंवा त्याच्याशी अनुषंगिक किंवा सहाय्यभूत ठरेल असे कोणतेही काम करीत असेल, अशी आस्थापना, असा आहे ;

(घ) "सक्षम प्राधिकारी" याचा अर्थ, राज्य केंद्र शासनाची कार्यालये, उपक्रम, उद्योग, औद्योगिक उपक्रम, सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम, प्रमुख प्रतिष्ठापने, वित्तीय संस्था, धार्मिक संस्था, सांस्कृतिक संस्था, वैद्यकीय संस्था, वाणिज्यिक आस्थापना आणि तत्सम यांचे कामकाज पाहणारी व्यक्ती आणि त्याचप्रमाणे व्यवस्थापकीय संचालक, व्यवस्थापन, अभिकर्ता, महाव्यवस्थापक, व्यवस्थापक, मुख्य कार्यकारी अधिकारी इत्यादी आणि असे उपक्रम किंवा आस्थापना किंवा संस्था यांच्या कामकाजांवर नियंत्रण ठेवणारी व्यक्ती, असा आहे ;

(ङ) "महामंडळ" याचा अर्थ, कलम ३ च्या पोट-कलम (१) अन्वये घटित केलेले महाराष्ट्र राज्य सुरक्षा महामंडळ, असा आहे ;

(च) "महासंचालक व महानिरीक्षक", "अपर महासंचालक व महानिरीक्षक", "विशेष महानिरीक्षक", "उप महानिरीक्षक" व "अधीक्षक" यांचा अर्थ, मुंबई पोलीस अधिनियम, १९५१ अन्वये व्याख्या केल्याप्रमाणे, अनुक्रमे "पोलीस महसंचालक व महानिरीक्षक", "अपर पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक", "विशेष पोलीस महानिरीक्षक", "पोलीस उप महानिरीक्षक" व "पोलीस अधीक्षक", असा आहे ; १९५१ चा मुंबई २२.

(छ) "शैक्षणिक संस्था" याचा अर्थ विशिष्ट कामाचे किंवा विशेषकरून एखाद्या सार्वजनिक, शैक्षणिक किंवा धर्मादाय स्वरुपाच्या कार्यक्रमाचे प्रचालन करण्यासाठी वाहून घेतलेली संघटना, आस्थापना, प्रतिष्ठान, संस्था किंवा तत्सम, असा आहे ;

(ज) "सुरक्षा दलाचा नाव नोंदणी केलेला सदस्य" याचा अर्थ, पर्यवेक्षी अधिकारी व दुय्यम अधिकारी वगळता महामंडळाचा कोणताही सदस्य, असा आहे ;

(झ) "वित्तीय संस्था" याचा अर्थ, लोकांकडून निधी गोळा करणाऱ्या व तो निधी संस्थांच्या वित्तीय मत्तांमध्ये ठेवणाऱ्या, बँक, स्टॉक एक्सचेंज, भारतीय रिझर्व्ह बँक, आयसीआयसीआय, भारतीय औद्योगिक विकास बँक, इत्यादींसारख्या वित्तीय सेवा देऊ करणाऱ्या किंवा दलाली घेणाऱ्या संस्था किंवा संघटना आणि ठेवी स्वीकारणे, म्युचुअल फंड, लेखे तपासणे, कर्जे देणे किंवा विम्यासह विविध गुंतवणूक सेवा पुरविणे यांसारख्या वित्तीय सेवा देऊ करणारी विमा कंपनी, असा आहे ;

(ञ) "शासन" किंवा "राज्य शासन" याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन, असा आहे ;

(ट) "उद्योग" याचा अर्थ, औद्योगिक विवाद अधिनियम, १९४७ अन्वये व्याख्या केलेला उद्योग, असा आहे, आणि त्यात कोणत्याही उद्योगात, किंवा कोणत्याही व्यापार, धंदा किंवा सेवा यात गुंतलेल्या कंपनी अधिनियम, १९५६ अन्वये व्याख्या केलेल्या कंपनीचा, किंवा भारतीय भागीदारी अधिनियम, १९३२ अन्वये नोंदणी केलेल्या भागीदारी संस्थेचा देखील समावेश असेल ; १९४७ चा १४. १९५६ चा १. १९३२ चा ९.

(ठ) "पायाभूत सुविधा" याचा अर्थ, संस्थेच्या किंवा उद्यमाच्या प्रवर्तनासाठी आवश्यक असलेल्या मूलभूत भौतिक व संघटनात्मक संरचना किंवा रस्ते, पूल, द्रुतगतीमार्ग, पाणीपुरवठा, मलप्रणाल, पॉवर ग्रीड, टेलिकम्युनिकेशन आणि तत्सम यांसारखी कामे करण्याकरिता अर्थव्यवस्थेसाठी आवश्यक असणाऱ्या सेवा व सुविधा, असा आहे ;

(ड) "वैद्यकीय संस्था" याचा अर्थ, औषध वैद्यकशास्त्राच्या व्यवसायाकरिता निर्माण केलेली संस्था, असा आहे आणि यात रुग्णालये, वैद्यकीय महाविद्यालये व संबंधित सुविधा व सेवा याचा समावेश होतो ;

(ढ) "सुरक्षा दलाचा सदस्य" याचा अर्थ, कलम ६ अन्वये सुरक्षा दलाचा सदस्य म्हणून नियुक्त केलेली व्यक्ती, असा आहे ;

(ण) "विहित" याचा अर्थ, या अधिनियमाखाली केलेल्या नियमाद्वारे विहित केलेले, असा आहे ;

(त) "धार्मिक संस्था" याचा अर्थ, सार्वजनिक उपासनास्थळ, असा आहे ;

(थ) "सुरक्षा दल' याचा अर्थ, कलम ४ अन्वये घटित केलेले सुरक्षा दल, असा आहे ;

१९५१ चा मुंबई ३८. (द) "राज्य राखीव पोलीस दल" याचा अर्थ, मुंबई राज्य राखीव पोलीस दल अधिनियम, १९५१ अन्वये घटित केलेले राज्य राखीव पोलीस दल असा आहे ;

(ध) "दुय्यम अधिकारी" याचा अर्थ, कलम ३ अन्वये नियुक्त केलेला महामंडळाचा अधिकारी असा आहे आणि त्यात निरीक्षक, सहायक निरीक्षक, उप-निरीक्षक किंवा कंपनी नायक, उप कंपनी नायक, सहायक कंपनी नायक किंवा कोणत्याही पदनामाने ओळखळा जाणारा कोणताही समतुल्य अधिकारी, यांचा समावेश असेल मात्र यात पर्यवेक्षी अधिकारी व सुरक्षा दलाचा नाव नोंदणी केलेला सदस्य यांचा समावेश असणार नाही ;

(न) "पर्यवेक्षी अधिकारी" याचा अर्थ, महामंडळाचा अधिकारी असा आहे, आणि त्यात दुय्यम अधिकारी व दलाचा नाव नोंदणी केलेला सदस्य वगळता, कलम ३ अन्वये पर्यवेक्षी अधिकारी म्हणून व्यवस्थापकीय संचालकांनी नियुक्त केलेल्या कोणत्याही अधिकाऱ्याचा समावेश असेल ;

(प) "प्रमुख प्रतिष्ठाने" याचा अर्थ, अशा आस्थापना की तिला हानी पोहोचली किंवा जिचा नाश झाला तर देशाची किंवा राज्याची अर्थव्यवस्था, संरक्षण व सुरक्षा यावर प्रत्यक्षपणे वा अप्रत्यक्षपणे बाधा पोहचेल असा भाभा अणुशक्ती संशोधन केंद्र, अणुऊर्जा केंद्रे, पॉवरग्रीड, पेट्रोलियम रिफायनरीज आणि तत्सम आस्थापना, असा आहे ;

१९५१ चा मुंबई २२. (फ) या अधिनियमात वापरेलेल परंतु व्याख्या न केलेले शब्द व शब्दप्रयोग यांना मुंबई पोलीस अधिनियम, १९५१ मध्ये किंवा अंमलात असलेल्या अन्य कोणत्याही कायद्यामध्ये अनुक्रमे जे अर्थ नेमून दिलेले असतील तेच अर्थ असतील.

३. (१) राज्य शासन, या अधिनियमाच्या प्रयोजनार्थ **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, महाराष्ट्र राज्य सुरक्षा महामंडळ या नावाचे एक महामंडळ, घटित करील. महामंडळ घटित करणे.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये घटित करण्यात आलेले महामंडळ हे, जंगम व स्थावर अशा दोन्ही प्रकारच्या मालमत्तेसंबंधी करार करण्याच्या व ती संपादन करण्याच्या, धारण करण्याच्या व तिची विल्हेवाट लावण्याच्या आणि या अधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी आवश्यक असतील अशा सर्व गोष्टी करण्याच्या अधिकारासह, एक अखंड परंपरा व सामाईक मुद्रा असणारा निगम निकाय असेल व त्यास आणि त्याच्याविरुद्ध त्या नावाने दावा लावता येईल.

(३) [१][महासंचालक व महानिरीक्षक किंवा] अपर महासंचालक व महानिरीक्षक किंवा विशेष महानिरीक्षक या दर्जाचा राज्य शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, नियुक्त करील असा एखादा अधिकारी महामंडळाचे अध्यक्षपद भूषवील, तो व्यवस्थापकीय संचालक असेल.

(४) व्यवस्थापकीय संचालक महामंडळाच्या आवश्यकेतनुसार, कोणत्याही पदनामाने संबोधण्यात येणाऱ्या, आवश्यक असलेल्या सुरक्षा दलाचे पर्यवेक्षी अधिकारी, दुय्यम अधिकारी, सदस्य व नाव नोंदणी करण्यात आलेले सदस्य यांची नियुक्ती करील. सुरक्षा दलाचे हे सदस्य, उप महानिरीक्षक किंवा अधीक्षक दर्जाचे असतील अथवा राज्य पोलिसांमधील इतर दर्जाचे किंवा सशस्त्र दल, केंद्रीय पोलीस दल, इतर राज्य पोलीस दल आणि व्यावसायिक यांमधील समकक्ष दर्जाचे असतील, ते व्यवस्थापकीय संचालकाच्या प्रत्यक्ष व संपूर्ण पर्यवेक्षणाखाली कार्ये पार पाडतील.

सुरक्षा दल घटित करणे.

४. महामंडळ सुरक्षा दल घटित करील, ज्यामध्ये महामंडळाचे पर्यवेक्षी अधिकारी, दुय्यम अधिकारी, सदस्य आणि नाव नोंदणी करण्यात आलेले सदस्य यांचा समावेश असेल व त्यांना व्यवस्थापकीय संचालक विनिर्दिष्ट करील असे वेतन व पारिश्रमिक मिळेल.

व्यवस्थापकीय संचालकांचे व मंडळाच्या संचालकांचे अधिकार.

५. महामंडळाच्या व्यवस्थापकीय संचालक व मंडळाचा संचालक हे विहित करण्यात येईल अशा अधिकारांचा वापर करतील.

सुरक्षा दलाच्या सदस्यांची नियुक्ती.

६. (१) सुरक्षा दलाच्या सदस्यांची नियुक्ती ही विहित करण्यात येईल अशा रीतीने व्यवस्थापकीय संचालकाद्वारे करण्यात येईल :

परंतु, व्यवस्थापकीय संचालक, याबाबतीत विनिर्दिष्ट केलेल्या आदेशाद्वारे, या कलमान्वये नियुक्ती करण्याच्या अशा अधिकारांचा वापर करण्यासाठी कोणत्याही अन्य पर्यवेक्षी अधिकाऱ्यास प्राधिकृत करील.

(२) महामंडळाचे सर्व सदस्य, एकतर केंद्र शासन किंवा राज्य शासनाकडून प्रतिनियुक्तीवर आलेले असले किंवा कंत्राटी पद्धतीने नियुक्त केलेले असले तरी, ते महामंडळाचे कर्मचारी असतील.

सुरक्षा दलाच्या सदस्यांचे प्रमाणपत्र.

७. (१) सुरक्षा दलाच्या प्रत्येक सदस्यास, त्याच्या नियुक्तीनंतर, व्यवस्थापकीय संचालकाच्या किंवा व्यवस्थापकीय संचालक याबाबतीत प्राधिकृत करील अशा अन्य कोणत्याही पर्यवेक्षी अधिकाऱ्याच्या मुद्रेसह, मंडळाने विनिर्दिष्ट केलेल्या नमुन्यामध्ये प्रमाणपत्र मिळेल. असे प्रमाणपत्र धारण करणाऱ्या व्यक्तीकडे सुरक्षा दलाच्या सदस्याचे अधिकार निहित असतील. त्यास, विहित केल्याप्रमाणे ओळखपत्र व गणवेष देखील प्राप्त होईल.

(२) सुरक्षा दलाचा सदस्य म्हणून, कोणत्याही कारणास्तव, जेव्हा एखाद्या व्यक्तीचे नाव असणे बंद होईल तेव्हापासून असे प्रमाणपत्र व ओळखपत्र अंमलात असण्याचे बंद होईल.

सुरक्षा दलांचे प्रशिक्षण.

८. सुरक्षा दलाच्या नाव नोंदणी केलेल्या सदस्यांसह सुरक्षा दलाच्या सदस्यांना, विनिर्दिष्ट केलेल्या प्रशिक्षण केंद्रातून किंवा संस्थेमधून, त्यांच्या कर्तव्यांच्या संबंधात, विहित केलेले प्रशिक्षण घ्यावे लागेल.

मंडळ घटित करणे.

९. (१) महाराष्ट्र शासनाच्या गृह विभागाचा प्रभार असणारा सचिव याचा समावेश असणारे एक संचालक मंडळ असेल, जो त्याचा अध्यक्ष असेल आणि व्यवस्थापकीय संचालक हा त्याचा उपाध्यक्ष असेल आणि यांपैकी एक मंडळाच्या बैठकींचे अध्यक्षपद भूषवील.

(२) मंडळामध्ये, व्यवस्थापकीय संचालक, [२][पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक] पोलीस आयुक्त, मुंबई, आयुक्त, राज्य गुप्तवार्ता विभाग, गृह विभागाचा प्रधान सचिव (विशेष), वित्त विभागाचा

---

[१] सन २०१२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ३२ याच्या कलम २ अन्वये हा मजकूर समाविष्ट करण्यात आला व तो दिनांक २३ ऑगस्ट २०१२ पासून समाविष्ट करण्यात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

[२] वरील अधिनियमाच्या कलम ३ अन्वये हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

प्रभारी सचिव, यांचा आणि संचालक म्हणून अपर महासंचालक व महानिरीक्षक किंवा राज्य राखीव पोलीस दलाचा प्रभारी असलेला अधिकारी यांचा समावेश असेल. राज्य शासनास, मंडळावर दोनपेक्षा अधिक नसतील इतक्या व्यावसायिक संचालकांची नियुक्तीदेखील करता येईल.

महामंडळाची कार्ये.

१०. महामंडळ, पुढील कार्ये पार पाडील,—

(क) दहशतवादी संघटना, समाजविघातक घटक व अंडलवर्ल्डचे गुन्हेगार यांपैकी कोणाहीकडून देण्यात आलेल्या धमक्यांना तोंड देण्यासाठी व तत्संबंधित किंवा तदानुषंगिक बाबी याकरिता, राज्य शासन व केंद्र शासनाची कार्यालये, त्यांचे उपक्रम, अशा सर्व आस्थापनांचे कर्मचारी, सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम, प्रमुख प्रतिष्ठापने, वित्तीय संस्था, धार्मिक संस्था, शैक्षणिक संस्था, सांस्कृतिक संस्था व वैद्यकीय संस्था आणि तत्सम ; आणि शासनाशी संयुक्त करार करून किंवा शासन किंवा शासनाच्या मालकीचे महामंडळ यांच्यात याबाबतीत सामंजस्य करार करून किंवा अन्य कोणताही शासकीय विभाग, शासकीय महामंडळ, शासकीय किंवा निमशासकीय संस्था यांद्वारे, याबाबतीत स्वतंत्र तरतुदी करून निर्माण केलेले मोठे पूल, विशेष आर्थिक क्षेत्रे, खाजगी बंदरे व लहान धक्के, धरणे व द्रुतगती मार्ग इत्यादी पायाभूत सुविधांना आणि मॉल्स, मल्टिप्लेक्स, क्लब, हॉटेल इत्यादी यांसह वाणिज्यिक आस्थापनांना, सक्षम प्राधिकारी यांनी केलेल्या विशेष विनंतीवरून महामंडळाने विनिर्दिष्ट केलेल्या अशा आकाराची रक्कम प्रदान केल्यावर, सुसज्ज मनुष्यबळामार्फत व्यावसायिक सेवा पुरवून त्यांचे अधिक चांगले संरक्षण करणे व त्यांना सुरक्षा पुरविणे ;

(ख) महामंडळाने विनिर्दिष्ट केलेल्या दराने आकाराची रक्कम प्रदान केल्यावर अशा सर्व उपक्रमांना, आस्थापनांना किंवा संस्थांना, त्यांच्या विनंतीवरून सुरक्षेच्या मुद्यावर तांत्रिक सल्ला सेवा पुरविणे आणि त्यांचे सुरक्षाविषयक परीक्षण करणे.

सुरक्षा दलाच्या सदस्यांची कर्तव्ये.

११. सुरक्षा दलाच्या प्रत्येक सदस्याचे पुढील कर्तव्य असेल,—

(क) या अधिनियमान्वये देण्यात आलेल्या सर्व आदेशांची अंमलबजावणी करणे ;

(ख) त्याच्या अधिकारितेच्या स्थानिक हद्दीमध्ये येत असलेल्या उपक्रमांचे, आस्थापनांचे, संस्थांचे व असे उपक्रम, आस्थापना किंवा संस्था यांची कामे पार पाडण्याकरिता आवश्यक असलेली महामंडळाने विनिर्दिष्ट केलेली प्रतिष्ठापने यांना संरक्षण देणे व संरक्षक उपाययोजना करणे ;

(ग) संरक्षण व सुरक्षा यांकरिता ज्यावर त्यास प्रतिनियुक्त केले आहे अशा इतर उपक्रमांना, आस्थापनांना किंवा संस्थांना व प्रतिष्ठापनांना संरक्षण देणे व त्यांच्याकरिता संरक्षक उपाययोजना करणे ;

(घ) खंड (ख) व (ग) मध्ये, उल्लेख केलेले उपक्रम, आस्थापना किंवा संस्था यांचे कर्मचारी व प्रतिष्ठापनांमध्ये कार्यरत असलेले कर्मचारी यांचे संरक्षण करणे आणि त्यांच्याकरिता संरक्षक उपाययोजना करणे ;

(ङ) खड (ख) व (ग) मध्ये उल्लेख केलेले उपक्रम, आस्थापना किंवा संस्था यांचे व प्रतिष्ठापनांमध्ये कार्यरत असलेले आणि खंड (घ) मध्ये उल्लेख केलेल्या कर्मचाऱ्यांचे अधिक चांगले संरक्षण व सुरक्षा करण्यासाठी, हितावह असे कोणतेही अन्य कृत्य करणे ;

(च) कोणतेही उपक्रम, आस्थापना, संस्था व प्रतिष्ठापन यांच्या सुरक्षेच्या संबंधात, तंत्रविषयक सल्ला सेवा पुरविणे ;

(छ) महामंडळाने वेळोवेळी त्यांच्यावर सोपवलेले अन्य कोणतेही कर्तव्य पार पाडणे ;

महामंडळाने कार्ये पार पाडणे.

१२. महामंडळ, या अधिनियमाच्या आणि त्याखाली केलेल्या नियमांच्या तरतुदींनुसार, आणि संचालक मंडळाच्या निर्देशानुसार, त्याच्या अधिकाऱ्यांमार्फत, सदस्यांमार्फत आणि नाव नोंदणी केलेल्या सुरक्षा दलाच्या सदस्यांमार्फत आपली सर्व कार्ये पार पाडील.

व्यवस्थापकीय संचालकाची कार्ये

१३. (१) महामंडळाचा व्यवस्थापकीय संचालक हा मंडळाला माहिती देईल.

(२) तो, गुप्तवार्ता संदेश मिळविण्यासाठी [१][पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक] आणि आयुक्त, राज्य गुप्तवार्ता विभाग, पोलीस आयुक्त, मुंबई आणि दुय्यम बहुविध अभिकरण समितीच्या सतत संपर्कात असेल. ज्यामुळे, महामंडळाच्या कामकाजासाठी मार्गदर्शन मिळू शकेल.

मंडळाची कार्ये.

१४. (१) मंडळ, महामंडळाची कार्ये पार पाडण्यासाठी, वेळोवेळी धोरणात्मक मार्गदर्शनपर सूचना निर्धारित करील.

(२) मंडळ, महामंडळाला त्याची कर्तव्ये पार पाडण्यात देखील मदत करील.

सुरक्षा पुरविणे.

१५. (१) राज्य शासनाची कार्यालये, संघटना आणि राज्य शासनाचे सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम यांना महामंडळाकडून सुरक्षा घेणे अनिवार्य असेल.

(२) महामंडळाने विनिर्दिष्ट केला असेल अशा आवश्यक आकाराची रक्कम प्रदान करून शासनाची सर्व प्रमुख प्रतिष्ठापने त्यांच्या प्रतिष्ठापनांचे महामंडळाकडून सुरक्षाविषयक परीक्षण करून घेतील ; आणि अशा प्रतिष्ठापनांच्या सुरक्षेसाठी सुरक्षा दलाच्या किती सदस्यांची आवश्यकता आहे, यांसह महामंडळाच्या सूचनांचे ते पालन करतील.

वॉरंटखेरीज अटक करण्याचा अधिकार.

१६. या अधिनियमाच्या तरतुदी अंमलात आणण्याकरिता, सुरक्षा दलाच्या सदस्यांनी अटक करण्याची कार्यपद्धती व अधिकार, यांचा फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ याच्या प्रकरण पाचमध्ये तरतूद केल्याप्रमाणेच वापर करण्यात येईल ; आणि अशा सदस्याने अटक केलेल्या व्यक्तीचा ताबा तो विनाविलंब जवळच्या पोलीस ठाण्याकडे देईल. १९७४ चा २.

अधिकारी व सदस्य लोकसेवक असणे.

१७. या अधिनियमान्वये, अशा प्रकारे नियुक्त केलेल्या सुरक्षा दलाचे अधिकारी व सदस्य, भारतीय दंड संहितेच्या कलम २१ च्या अर्थांतर्गत लोकसेवक असल्याचे मानण्यात येतील. १८६० चा ४५.

सदस्य, विशेष पोलीस अधिकारी असल्याचे मानणे.

१८. (१) या अधिनियमान्वये, अशा प्रकारे नियुक्त केलेले सुरक्षा दलाचे सदस्य, मुंबई पोलीस अधिनियम, १९५१ याच्या कलम २१ च्या अर्थांतर्गत लोकसेवक असल्याचे मानण्यात येतील. १९५१ चा मुंबई २२.

(२) सुरक्षा दलाच्या प्रत्येक सदस्याला, त्यांची कर्तव्ये पार पाडण्यासाठी त्यांच्याकडे सोपवलेली शस्त्रास्त्रे वापरण्याचा अधिकार असेल.

सुरक्षा दलाचा सदस्य असण्याचे बंद केलेल्या व्यक्तींनी प्रमाणपत्र, शस्त्रे, इत्यादी, स्वाधीन करणे.

१९. (१) कोणत्याही कारणास्तव, सुरक्षा दलाचा सदस्य असण्याचे बंद केलेली प्रत्येक व्यक्ती, तिच्या नेमणुकीचे प्रमाणपत्र, ओळखपत्र तसेच महामंडळाच्या सुरक्षा दलाचा सदस्य म्हणून कर्तव्य पार पाडण्यासाठी दिलेली शस्त्रे व दारूगोळा, पोषाख आणि इतर सर्व वस्तू, ते घेण्याचा अधिकार प्रदान केलेल्या कोणत्याही पर्यवेक्षी अधिकाऱ्याकडे ताबडतोब स्वाधीन करील.

(२) जर, कोणतीही व्यक्ती तिच्या नेमणुकीचे प्रमाणपत्र, ओळखपत्र, शस्त्रे व दारूगोळा, पोषाख आणि पोट-कलम (१) अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे तिला दिलेली इतर कोणतीही वस्तू स्वाधीन करण्यास हेतूपुरस्सर टाळाटाळ करील किंवा नाकारील तर तिला दोषसिद्धीनंतर सहा महिन्यांपर्यंत असू शकेल इतक्या कारावासाची किंवा दहा हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची किंवा दोन्हीही शिक्षा होतील.

---

[१] सन २०१२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ३२ याच्या कलम ४ अन्वये हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

२०. सुरक्षा दलाचा कोणताही सदस्य, व्यवस्थापकीय संचालक, मंडळाचे संचालक, महामंडळाचे अधिकारी, महामंडळ व मंडळ हे, या अधिनियमाच्या उद्दिष्टाच्या पुरस्सरणार्थ, आपली कर्तव्ये पार पाडीत असताना, सद्‌भावनापूर्वक केलेल्या कृतीसाठी, कोणत्याही दाव्यातील किंवा कार्यवाहीतील कोणत्याही फौजदारी अथवा दिवाणी कारवाईसाठी जबाबदार असणार नाही. महामंडळाच्या अधिकाऱ्यांच्या व सदस्यांच्या कृतीस संरक्षण.

१९२२ चा २२. १९६६ चा ५३. **२१.** पोलीस (अप्रीतीची भावना चेतावणे) अधिनियम, १९२२ आणि पोलीस बल (हक्क संरक्षण) अधिनियम, १९६६ हे सुरक्षा दलाच्या सदस्यांना लागू करण्यात येतील. अधिनियम लागू करणे.

२२. (१) राज्य शासनास, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, या अधिनियमाची प्रयोजने पार पाडण्यासाठी नियम करता येतील. नियम करण्याचा अधिकार.

(२) जेव्हा प्रथमतः नियम करण्यात येतील, ते खेरीजकरून, या अधिनियमान्वये करण्यात आलेले सर्व नियम, पूर्व प्रसिद्ध करण्याच्या शर्तींच्या अधीन असतील.

(३) या अधिनियमान्वये केलेला प्रत्येक नियम हा, तो करण्यात आल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन चालू असताना एकाच अधिवेशनात किंवा लागोपाठच्या दोन किंवा अधिक अधिवेशनात मिळून एकूण तीस दिवसांचा होईल इतक्या कालावधीकरिता, प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल आणि ज्या अधिवेशनात तो अशा रीतीने ठेवण्यात आला असेल ते अधिवेशन किंवा त्याच्या लगतनंतरचे अधिवेशन समाप्त होण्यापूर्वी, त्या नियमात कोणताही फेरबदल करण्याबाबत दोन्ही सभागृहांचे एकमत होईल किंवा तो नियम करण्यात येऊ नये म्हणून दोन्ही सभागृहांचे एकमत झाले आणि अशा आशयाचा त्यांचा निर्णय त्यांनी **राजपत्रात** अधिसूचित केला तर तो नियम, अशा निर्णयाच्या प्रसिद्धीच्या दिनांकापासून केवळ अशा फेरबदल केलेल्या स्वरुपातच अंमलात येईल किंवा, यथास्थिति, तो अंमलात येणार नाही ; तथापि, असा कोणताही फेरबदल केल्यामुळे किंवा तो नियम रद्द केल्यामुळे त्या नियमान्वये पूर्वी केलेल्या किंवा करण्याचे वर्जिलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या विधिग्राह्यतेस बाध येणार नाही.

१९८१ चा महा. ५८. **२३.** महामंडळ घटित झाल्यावर, खाजगी सुरक्षा रक्षक (नोकरीचे नियमन व कल्याण) अधिनियम, १९८१ खालील सुरक्षा रक्षक मंडळ व शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक एमएसएम. १०९९/२३९०/सीआर क्रमांक २४४/९९/२८, दिनांक १८ जानेवारी २००२ द्वारे घटित केलेले महाराष्ट्र माजी सैनिक महामंडळ, यांच्याद्वारे नियुक्त करण्यात आलेल्या विवक्षित सुरक्षा रक्षकांच्या सेवा, महामंडळ घटित होण्याच्या निकटपूर्वी, त्यांना जे वेतन व इतर सेवाशर्ती लागू होत्या त्याच वेतन व सेवाशर्तीवर महामंडळामध्ये सुरक्षा दलाचा सदस्य म्हणून सामावून घेण्यात येतील ; आणि अशा सेवाशर्तीमध्ये अहितकारी बदल करण्यात येणार नाही किंवा महामंडळास, विहित केलेल्या रीतीशिवाय, सुरक्षा दलाच्या अशा सदस्यास सेवेतून काढून टाकता येणार नाही. विवक्षित सुरक्षा रक्षकांना सामावून घेणे.

१९८१ चा महा. ५८. **२४.** महाराष्ट्र खाजगी सुरक्षा रक्षक (नोकरीचे नियमन व कल्याण) अधिनियम, १९८१ किंवा शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक एमएसएम. १०९९/२३९०/सीआर क्रमांक २४४/९९/२८, दिनांक १८ जानेवारी २००२ यांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, कोणत्याही व्यक्तीस, महामंडळाशी विचारविनिमय केल्याशिवाय सुरक्षा रक्षक मंडळ किंवा महाराष्ट्र माजी सैनिक महामंडळ याद्वारे सुरक्षा रक्षक म्हणून नियुक्त करण्यात येणार नाही. सुरक्षा दलाच्या सदस्यांच्या नियुक्तीवरील निर्बंध.

२५. (१) या अधिनियमाच्या तरतुदींची अंमलबजावणी करताना कोणतीही अडचण उद्‌भवली तर, राज्य शासनास, प्रसंगपरत्वे, ती अडचण दूर करण्याच्या दृष्टीने त्यास जी गोष्ट करणे आवश्यक किंवा इष्ट वाटेल आणि जी या अधिनियमाच्या तरतुदींशी विसंगत नसेल अशी कोणतीही गोष्ट **राजपत्रात** आदेश प्रसिद्ध करून करता येईल : अडचणी दूर करण्याचा अधिकार.

परंतु, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून दोन वर्षांचा कालावधी समाप्त झाल्यानंतर असा कोणताही आदेश काढण्यात येणार नाही.

(२) पोट-कलम (१) खाली काढलेला प्रत्येक आदेश, तो काढण्यात आल्यानंतर, शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहासमोर ठेवण्यात येईल.

सन २०१० चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ४ याचे निरसन व व्यावृत्ती.

२६. (१) महाराष्ट्र राज्य सुरक्षा महामंडळ अध्यादेश, २०१० हा, याद्वारे निरसित करण्यात येत आहे. २०१० चा महा. अध्या. ४.

(२) अशाप्रकारे निरसन झाले असले तरीही, उक्त अध्यादेशान्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा कार्यवाही (काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा आदेश यांसह) ही, या अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीअन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा कार्यवाही किंवा, यथास्थिती, काढण्यात आलेली अधिसूचना किंवा आदेश असल्याचे मानण्यात येईल.

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई.